

# Poskus širjenja protestantizma med gradiščanskimi Hrvati: pesmarici iz leta 1609 in 1611

GERHARD NEWEKLOWSKY

*Mendegasse 15, A 9073 Klagenfurt, gerhard.neweklowsky@aau.at*

---

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

---

Prispevek obravnava okoliščine nastajanja prvih dveh protestantskih pesmaric v hrvaškem jeziku na današnjem avstrijskem Gradiščanskem, *Duševne pesne* 1609 in 1611, ki vsebujeta prevode nemških, latinskih, madžarskih in morda slovenskih protestantskih cerkvenih pesmi. Njun avtor Grgur Mekinić je bil z namenom širjenja nove vere povabljen kot protestantski pastor v Sveti Križ (Deutschkreuz/Keresztur), vendar njegova prizadevanja niso žela uspehov, ker so Hrvatje večinoma vztrajali pri katoličanstvu. Jezik pesmi je hrvaško čakavsko narečje, in sicer ikavsko-ekavski dialekt, ki se še danes govori na Gradiščanskem, obstajajo pa tudi drugi jezikovni vplivi. Pesmarici nista začetek gradiščanskohrvaške književnosti, ker sta bili prepovedani in sta nato popolnoma utonili v pozabo.

The article describes the motives for publishing the two oldest Croatian Protestant hymn books printed in Burgenland, then Hungary, today Austria, the *Duševne pesne* of 1609 and 1611. They contain translations of German, Latin, Hungarian, and, possibly, Slovenian Protestant hymns. Their author, Grgur Mekinić, was invited to serve as a Protestant pastor in Deutschkreuz in order to disseminate Protestantism among the Croats. However, he did not succeed; the Croats remained Catholic. The language of the hymns is the Ikavian–ekavian Čakavian dialect of Croatian, which is still spoken in Burgenland today. However, there are other linguistic elements, too. The hymn books cannot be considered as the beginning of Burgenland Croatian literature, because they were forbidden and consequently entirely forgotten.

**Ključne besede:** protestantizem na Gradiščanskem, protestantski pesmarici, stiki s slovenskim protestantizmom, gradiščanskohrvaški jezik, čakavski dialekt, južnoslovenska dialektologija

**Key words:** Protestantism in Burgenland, Protestant hymns, relations to Slovene Protestantism, Burgenland Croatian language, Čakavian dialect, South Slavic dialectology

---

## 0 Uvod

V prispevku obravnavam poskus protestantskega misijonarjenja pri gradiščanskih Hrvatih v današnji Avstriji oz. tedanji zahodni Ogrski.

## 1 Grgur Pythiraeus Mekinić

Hrvat Grgur Mekinić (grecizirano-latinizirano *Pythiraeus*) je avtor najstarejših hrvaških knjig na avstrijskem Gradiščanskem, in sicer gre za protestantski pesmarici (Mekinić 1609 in 1611). Pesmarici sta znani v enem izvodu, ki se nahaja v Semeniški knjižnici v Ljubljani (Smolik 1969: 246). Z naslovne strani pesmarice iz leta 1611 izvemo, da ju je Mekinić dal natisniti v Svetem Križu (Deutschkreuz/Keresztur) na svoje stroške pri tiskarju Imretu Farkasu. Slednji se je oženil z vdovo Janeza Mandelca (Johann Mannlius), znanega tiskarja iz časa reformacije. Mandelc je bil že prej lastnik tiskarne in tako je Farkas z ženitvijo dobil tudi tiskarno. Danes sta knjigi dobro dostopni, saj obstaja ponatis Alojza Jembriha (1990). V Semeniški knjižnici sta bili nedotaknjeni, nihče ju ni iskal, o njuni novi najdbi nam poročata Smolik (1969) in Škafar (1969).

Mekinić je bil hrvaški protestant, evangeličanski pastor v Svetem Križu; leta 1617 je tam tudi umrl (Škafar 1969: 273–274). Med njegovim delovanjem je bila vera na zahodnem Ogrskem odvisna od zemljiškega gospoda. Ivan Dobrović, ki Mekinića še ni poznal, piše, da so evangeličanski pastori in učitelji v Svetem Križu delali od leta 1584 do leta 1643 (Dobrović 1955: 64). Sveti Križ ni bil hrvaška vas, tam so – tako kot danes – živeli Nemci, vendar so v drugih vaseh njegove fare živeli Hrvati, čeprav kot manjšina, pomešani z Nemci ali Madžari.

Mekinićevih *Duševnih pesni* gradiščanski Hrvati niso imeli v zavesti; pesmarici sta bili povsem pozabljeni. Kot piše Škafar, so ob evangeličanski vizitaciji leta 1631 v Kevešdu (Sopronkövesd) in Livirju (Lövö) ugotovili, da so Hrvati tedaj imeli hrvaško pesmarico, oziroma »hrvaški tiskan gradual« (Škafar 1969: 281).

Pesmarici skupno vsebujeta 301 pesem. Mekinić jih je razvrstil po praznikih cerkvenega leta in členih krščanske vere. Smolik je menil, da je Mekinić prevajal po nemških (morda tudi madžarskih) predlogah. Za slovenske pesmi pravi, da se mu »skoraj ne zdi verjetno, da bi jih bil poznal« (Smolik 1969: 259). Na drugi strani pa Jembrih ugotavlja, da je Mekinić gotovo poznal slovenske protestantske pesmi in pri tem primerja Dalmatinovo pesem *Kaj žaluješ serce moje* in Mekinićev hrvaški prevod *Serce moje ča žaluješ* (Jembrih 1990: 56 in 72–77). Mekinić ob svojih pesmih ni objavil not, ker jih tiskar ni imel, ampak je navajal znane pesmi, po katerih melodijah so se pele, med njimi tudi hrvaške.

Mekinićev jezik je povezan z jezikom Hrvatov severnega in srednjega Gradiščanskega (okraji Neusiedl am See, Eisenstadt, Mattersburg, Oberpullendorf), kjer danes govorijo hrvaško čakavsko, ikavsko-ekavsko narečje. To jezikovno območje je bilo nekdanje povezano s področjem med rekami Kolpa, Sava in Una na Hrvaškem (Neweklowsky 1978: karta str. 281). Na Gradiščanskem sicer obstajajo tudi druga hrvaška narečja, ki so povezana z drugimi območji, a je pri tem ikavsko-ekavsko narečje najboljše. Zdi se, da Mekinić ni bil gradiščanski Hrvat, tudi njegov priimek med njimi ni znan. Danes ne vemo, od kod je prišel, obstajajo pa različna mnenja. V predgovoru *Duševnih pesni* iz leta 1609 pravi, da imajo drugi narodi svoje pesmarice, ampak »pri nas Hrvatih je tih velik manjkamenat« (pomeni, da se je prišteval med Hrvate). V predgovoru pesmarice iz leta 1611 pa pravi, naj bo knjiga »Hrvatom i Slovincem ka hasnomu i prudnomu užanju«, kar pomeni, da Hrvati in Slovinci govorijo ali vsaj razumejo isti jezik. Pod *Slovinci* lahko

razumemo Slovence ali kajkavske Hrvate, ki se na začetku 17. stoletja še niso imenovali Hrvati. Antun Vramec je na primer v svoji kajkavski *Postilli* iz leta 1586 svoj jezik imenoval »slovenski naš jezik«. Šele ob koncu 17. stoletja so kajkavce začeli imenovati Hrvati (Hadrovics 1987: 37).

Lutrov nauk je prevzet po Primožu Trubarju, ki je leta 1550 napisal in izdal prvo slovensko knjigo (*Katekizem*). Njegovo idejo, spreobrniti Hrvate k protestantski veri, je treba razumeti v povezavi s turško nevarnostjo. S pomočjo prevajanja biblijskih besedil so muslimane hoteli spreobrniti k pravi veri, posebej tiste, ki so šele nedavno prestopili k islamu in še govorijo hrvaško. V Mekiničevi knjigi iz leta 1609 najdemo tri pesmi proti Turkom. Prva se začena tako:

Jezuš pri kerščanih budi,  
i njih prot zlobi obrani,  
Turak, ki segurno ovdi,  
psujuć jime gospon dragi.

Trubar je zastopal mnenje, da se med slovanskimi jeziki v jugovzhodni Evropi ob slovenščini govori le en slovanski jezik, in sicer hrvaščina, ki se uporablja celo na Visoki porti v Carigradu. V pismu 1. aprila 1560 piše baronu Janezu Ungnadu:

In vaša milost naj poleg tega ve, da sta zdaj dva hrvaška duhovnika vse moje često imenovane knjige spravila v hrvaški jezik in črke; te so mnogi Hrvati pregledali in potrdili ter močno želijo, da se kmalu natisnejo; pravijo, da bodo veliko koristile ne samo na Hrvaškem in v Dalmaciji, temveč tudi na Turškem do Konstantinopla in da bodo napravile hrup in prepir med Turki.

Enemu hrvaškemu duhovniku, namreč gospodu Štefanu Konzulu, sem pisal, naj se odpravi v Nürnberg (in upam, da je že tam) in naj da urediti in uliti hrvaške črke. (Rajhman 1986: 62; njegov prevod iz nemščine)

Trubar je vedel, da sta se srbščina in hrvaščina uporabljali kot diplomatska jezika na Visoki porti, zato se je tudi mislilo, da je bila hrvaščina Turkom razumljiva. Omenjena hrvaška duhovnika sta bila Štefan Konzul in Antun Dalmata (Dalmatin), ki sta se v Urachu ukvarjala s prevajanjem Trubarjevih knjig v hrvaščino in z njihovim tiskanjem. Tiskarna je delala pod vodstvom Ungnada od leta 1561 do leta 1565; ko je Ungnad konec leta 1564 umrl, ni bilo več nobenega uglednega človeka, ki bi tiskarno lahko še naprej vodil.

Po zaprtju tiskarne je Konzul odšel v Regensburg, kjer je bila tiskarna Johanna Burgerja, v kateri sta Konzul in Dalmata natisnili svoje poslednje delo, in sicer *Postillo* Johanna Brenza (*Parvi del Posztile Evanyeliov, koisze vszaku nedillu po obitsayu otsito u czrikvu tstu, zatsansfi od Adventa ili Priffaftya do Vazma, Po Gospodinu Ivanu Brencziu tumatseni i prodikani ...*, 1568). Trubar je sicer imel velike zadržke do Konzula, kar je vidno npr. iz pisma Ungnadu 4. novembra 1561 (Gospoda Primoža pritožni spis proti Štefanu Konzulu; Rajhman 1986: 98–100). Gospod Hans von Weißpriach (umrl je leta 1571), ki je vladal na gospostvih Eisenstadt in Forchtenstein na današnjem Gradiščanskem, je bil prepričan protestant in je bil v stiku z Ungnadom ter njegovo tiskarno v Urachu. Leta 1568 je povabil Konzula kot protestantskega pridigarja v Eisenstadt, da bi razširil evangeličansko vero med Hrvati. To je bilo že po smrti cesarja Ferdinanda I., ki

je bil reven katoličan, medtem ko je bil njegov sin Maksimilijan II. bolj naklonjen evangeličanom. Weißpriach je Konzulu obljubil tudi plačo oziroma pokojnino za njegovo ženo, če bi umrl. Ko je bilo tiskanje *Postille* končano, je prišel Konzul v Eisenstadt in prinesel sto izvodov nove knjige (Jembrih 1993: 23). Jezik knjige je bil razumljiv gradiščanskim Hrvatom, ker je šlo tudi za čakavsko, ikavsko-ekavsko narečje. Čeprav je Konzul enajst let misijonaril v Eisenstadtu in drugod med Hrvati, je njegovo tamkajšnje delovanje imelo le malo uspeha. V hrvaških vaseh so namreč delovali hrvaški katoliški župniki na podlagi privilegija cesarja Ferdinanda I., ki jim je omogočal, da so lahko sami izbirali svoje župnike ter s tem vztrajali pri katoličanstvu. Samo tam, kjer so Hrvati živeli kot manjšina skupaj z Nemci ali Madžari, so prešli k protestantizmu in so se skoraj asimilirali, tudi jezikovno (Dobrovich 1963: 107–109).

## 2 Jezik pesmaric

Mekiničev jezik ni krajevni govor, temveč knjižni jezik z različnimi prvinami. Osnova tega jezika je čakavsko, ikavsko-ekavsko narečje, ki se danes govori na nekaterih kvarnerskih otokih, na sosednji obali in tudi v nekaterih predelih v notranjosti Hrvaške. Poleg čakavske jezikovne podlage najdemo tudi kajkavske prvine ter besedje, ki bi ga danes imenovali slovensko.

Refleks jata je po jezikovnem zakonu prešel v *i* v primerih, kot so *bidan*, *bižati*, *brig*, *brime*, *človik*, *dite*, *divica*, *grih*, *grišan* itd., oziroma v *e* v primerih, kot so *bel*, *beseda*, *ceniti*, *cvetje*, *koleno*, *lenost*, *telo*, zelo konsekventno, kot je značilno za refleks jata v ikavsko-ekavskem gradiščanskohrvaškem narečju danes. Izjeme so redke. Če primerjamo Mekiničev refleks jata z ustreznimi primeri v Konzulovi *Postilli*, ugotovimo nekatere razlike (npr. *beseda* : *besida*, *cvit* : *cvet*, *vek* : *vik*), v glavnem pa so refleksi isti. Ob tem je treba poudariti, da se besedišče pesmaric in gradiščanskohrvaškega jezika zelo dobro ujema v vseh fonetičnih posebnostih (*jime*, *gljedati*, *črljen*, *dibok*, *vrebac* itd.). Zanimivo je, da najdemo veliko besed, ki jih v gradiščanskohrvaškem jeziku danes ni (prim. slovar Benčić idr. 1991), ni jih niti v današnjem čakavskem narečju, najdemo pa jih v Pleteršnikovem slovarju (1894/95), v katerem so večinoma označene kot vzhodnoslovenske, npr. *hrup*, *hupiti*, *magnutje*, *nadloga*, *naukup*, *obeselnik*, *obličje*, *obreči*, *obstati*, *okoren*, *opasti*, *pokle*, *prijazan*, *prijazniv*, *priličan*, *prišastan*, *sice*, *srd*. Najdemo tudi nekatere oblike, ki se ujemajo z jezikom *Postille* 1568 in jih prav tako ni na Gradiščanskem, npr. *jazik*, *vnogo*.

Oblikoslovje Mekiničevega jezika ustreza gradiščanskohrvaškemu. Izjema sta aorist in imperfekt, ki se v gradiščanskohrvaškem jeziku od začetka pismenstva le redko uporabljata, pri Mekiniču pa sta pogosta, npr. aorist: *ZNebeß Angeli doidoſſe*; *i daſe niemu piti*; imperfekt: *ſzpeſztmi ti niega bijahu*; *ſzmert chekaſſe*, *kad Chriſtus vgrobi lefaſe*. Pri tem gre morda za vpliv *Postille* ali jezika samega Mekiniča, ker sta v čakavščini – kot tudi v slovenščini – aorist in imperfekt zgodaj izgubila. Imperfekt (kolikor v čakavščini sploh obstaja) ima drugačno funkcijo, in sicer funkcijo pogojnika (Hamm 1963). Prihodnost se tvori večinoma enako kot v hrvaškem standardu, najdemo pa tudi dovolj primerov, v katerih se tvori enako kot v kajkavščini oziroma v slovenščini, npr. *ſzin Chlouichanſki bu prodan*, *na*

*kris propet i u moren; fzičzebu ma falofzt vechna; od niega nebum razluchen; ki fze bu kaial za grihe, vechna fitka delnik bude; tako pouom fiuotu, bum zAngeli vnebu. V pesmaricah najdemo nekaj dvojinjskih oblik, čeprav dvojine kot slovnične kategorije ni: oba ziednoga roda bizta fzkup zaruchena; mufa i fenu fzam stuori, i niju fzkupa zaruchi; ona fzta dua viednom teli; ki meni da touarifsa, ta naiu fzkupa drehuua; Ta dua iedno telo iefzta. Navadno se namesto dvojinjskih oblik uporabljajo množinske oblike.*

### 3 Sklep

Vemo, da je Štefan Konzul sto izvodov čakavske *Postille* prinesel iz Regensburga v Eisenstadt, da bi z njeno pomočjo širil luteransko vero. Predpostavljamo lahko, da so jo Mekinić in drugi protestantski pastori ali pridigarji poznali, uporabljali, po njej pridigali ali pa vernikom iz nje brali. *Postillo* so verniki razumeli, ker je šlo za čakavski, ikavsko-ekavski dialekt, ki se tudi danes govori na severnem in srednjem Gradiščanskem. Konzul in Dalmata sta bila »glagoljaša«, ki sta poznala in uporabljala hrvaško cerkveno slovanščino v glagoljaški pisavi. Taki duhovniki so v 16. stoletju delovali vsaj na severnem Gradiščanskem. Pričevanje tega je tako imenovani *klimpuški fragment* – gre za hrvaške pripise v latinskem misalu, ki je bil na posestvu župnije Klimpuh (Klingenbach). Vanj so hrvaški župniki leta 1564 vpisali besedila v latinici, cirilici in glagolici (Tyran 2010: 78–79). Vemo, da so bili glagoljaši tudi v drugih vaseh (Benčić 1995: 200). Konzul in Dalmata sta bila sodelavca Primoža Trubarja in Janeza Ungnada v tiskarni v Urachu in sta poznala tudi slovenska protestantska besedila (Rupel 1965: 121–134). Mekinić je lahko besede in oblike prevzel iz njune *Postille*, med njimi morda indirektno tudi slovenske besede. Znano pa je, da je imel Mekinić še druge vire, iz katerih je črpal, uporabljal je npr. tudi kajkavske besede oziroma oblike. Če je Mekinić bral kajkavska besedila, sta to lahko bili le dve izdaji *Postille* Antuna Vramca, ki sta izšli leta 1586 v Varaždinu. Navedli smo tudi besede, ki jih poznamo iz Pleteršnikovega slovarja (1894/95). Te večinoma najdemo tudi v čakavski *Postilli* iz leta 1568. To lahko pomeni, da okrog leta 1600 ni bilo ostrih jezikovnih mej. Knjižni jeziki so bili šele v nastajanju: slovenščina od leta 1550, kajkavščina od leta 1574, medtem ko začetki čakavskega glagolskega pismenstva segajo že v 10. stoletje.

Večina zahodnoogrskih Hrvatov ni sprejela protestantizma. To se je zgodilo samo v narodnostno mešanih vaseh, v katerih so Hrvati živeli skupaj z Nemci ali Madžari. Ti Hrvati so se zgodaj jezikovno asimilirali in niso več uporabljali hrvaških protestantskih besedil. Ko je prišlo do protireformacije, sta bili hrvaški pesmarici prepovedani in po nekaj desetletjih popolnoma pozabljeni. Katoliški Hrvati se niso spomnili, najbrž niso niti vedeli, da sta nekoč obstajali hrvaški protestantski pesmarici (Mekinić 1609 in 1611). Tako lahko pesmarici opredelimo kot najstarejši knjigi gradiščanskih Hrvatov, ki pa ne predstavljata začetka gradiščanskohrvaškega knjižnega jezika. Kolikor vemo, je najstarejša knjiga po Mekiniću *Horvaczko evangyelye* iz leta 1732, tiskana v Gyóru (Raabu). Ta knjiga predstavlja pravi začetek gradiščanskohrvaškega knjižnega jezika na podlagi narodnega, čakavskega narečja, kakor se tudi danes govori na severnem in srednjem Gradiščanskem.

LITERATURA

- Nikolaus BENCSICS idr., 1991: *Gradišćanskohrvatsko-hrvatsko-nimški rječnik*. Zagreb, Eisenstadt: Komisija za kulturne veze s inozemstvom R Hrvatske idr.
- Nikola BENČIĆ, 1995: *Razvoj vjerskog života. Povijest i kultura Gradišćanskih Hrvata*. Ur. Ivan Kampuš. Zagreb: Nakladni zavod Globus. 199–232.
- Johann DOBROVICH, 1963: *Volk an der Grenze – Schicksal und Auftrag. Zur Geschichte der burgenländischen Kroaten*. Eisenstadt: Burgenländisches Landesarchiv. (Burgenländische Forschungen, 47).
- Ivan DOBROVIĆ, 1955: *Naši Hrvati u dobi reformacije i prva stoljeta u novoj domovini*. Beč. (Knjiga XIX. Hrvatskoga nakladnoga društva).
- László HADROVICS, 1987: *Seit wann wird der kajkavische Dialekt »hrvatski jezik« genannt? Dona slavica Aenipontana. In honorem Herbert Schelesnik*. Ur. Darinka Vökl in Christine Engel. München: Trofenik. (Beiträge zur Kenntnis Südosteuropas und des Nahen Orients, 40). 33–39.
- Josip HAMM, 1963: *Čakavski imperfekt. Zbornik u čast Stjepana Ivšića*. Ur. Mate Hraste, Ljudevit Jonke in Milan Ratković. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo. 113–122.
- Alojz JEMBRIH, 1990: *Grgur Pythiraeus-Mekinić i njegove pjesmarice (1609. i 1611.). Duševne pesne ... Grgura Mekinića. 1–77. Gregorius Pythiraeus-Mekinić und seine geistliche[n] Gesangbücher*. Ur. Alojz Jembrih. Zagreb: Kršćanska sadašnjost. 79–111.
- , 1993: *Postilla iz 1568. za Gradišćanske Hrvate. Antun Dalmatin/Stipan Konzul, Postilla 1568, Ratisbona M.D.LXVIII*. Ur. Alojz Jembrih idr. Pazin: Istarsko književno društvo Juraj Dobrila idr. 18–59.
- Grgur MEKINIĆ, 1609: *Dusevne peszne psalmi ter hvale vzdania diachke, od bogaboiechih vchenih mvsí V nimskom i nikoliko vugerfzkom laziku sprauene, a fzada pak VHeruatzcki iazik preobervite po Gerguru Pythiraeufu alit Heruatzcki Mekinichiu Pri S. Krifi kol Soprona Plebanuffu*. Stampane pri Sz. Krisi po Imre Farkafu u letu 1609. [Ponatis: Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990].
- , 1611: *DRVGE KNIIGE DVSEVNIH PESZSZAN, PSALMOV, Hymnuffeu, ter hvale uzdanja diachak vzetih iz Sz. Pifzma, iz zgouora Sz Otacz, iz molitau mudrih knjifnikou, lipo szprauene i popifzane po GERGVRV PYTHIRAEVSfu, alit Heruatzcki Mekinichiu, pri Sz. Krifi koll Soprona Plebanuffu*. STAMPANE PRI SZ. KRIFI, kako perue, tako i oue, na vlašchiem fztrofsku, u letu Chriftuffeuom 1611. [Ponatis: Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990].
- Gerhard NEWEKLOWSKY, 1978: *Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften. (Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung, 25).
- Maks PLETERŠNIK, 1894/95: *Slovensko-nemški slovar*. Ljubljana: Knezoškofijstvo.
- Jože RAJHMAN, 1986: *Pisma Primoža Trubarja*. Ljubljana: SAZU. (Korespondence pomembnih Slovencev, 7).
- Mirko RUPEL, 1965: *Primus Truber. Leben und Werk des slowenischen Reformators*. Deutsche Übersetzung und Bearbeitung von Balduin Saria. München: Südosteuropa-Gesellschaft. (Südosteuropa-Schriften, 5).
- Marijan SMOLIK, 1969: *Grgur Mekinić in njegovi pesmarici 1609 in 1611. Časopis za zgodovino in narodopisje, Nova vrsta 5/XL, 246–272*.
- Ivan ŠKAFAR, 1969: *Gergur Mekinić Pythiraeus, hrvatski protestantski pisatelj, in začetki slovstva pri Gradišćanskim Hrvatim. Časopis za zgodovino in narodopisje, Nova vrsta 5/XL, 273–295*.

Katharina TYRAN, 2010: *Das Klingenbacher handschriftliche Fragment. Eine Analyse des ältesten bekannten Schrift- und Sprachdenkmales der Burgenländischen Kroaten*. Trajštof/Trausdorf: Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov. (Biblioteka Gradišćanskohrvatske studije, 6).

## AN ATTEMPT TO INSTALL PROTESTANTISM AMONG WESTERN HUNGARIAN (BURGENLAND) CROATS

Grgur Pythiraeus–Mekinić is the author of the oldest Croatian books printed in Western Hungary, today Burgenland, Austria. Their title is *Duševne pesne*, published in 1609 and 1611 in Deutschkreuz (Croatian Sveti Križ, Hungarian Keresztur). The two books contain Protestant hymns which Mekinić translated into Croatian from German, Latin, Hungarian, and probably Slovenian texts. Mekinić did not stem from Western Hungary; we do not know where he came from. What we do know, is that he considered himself to be a Croat. He was a Protestant pastor who wanted to disseminate the new faith, encouraged and invited by the owner of the dominion of Eisenstadt and Forchtenstein. He worked in Deutschkreuz, a German village, but there were also mixed settlements in his parish. Mekinić's efforts, however, failed, since the vast majority of Western Hungarian Croats remained Catholic. Only in those villages where the Croats lived together with Germans and/or Hungarians, the Croats could turn Protestant. Consequently, those Croats lost their language and were assimilated to the majority.

The language of the *Duševne pesne* is the Ikavian-ekavian subdialect of Čakavian Croatian. In this dialect the ancient vowel \**ě* is represented as *e* / *i* according to phonetic conditions, e.g. *mera* "measure" (noun) vs. *miriti* "measure" (verb). This type of language is still spoken in Northern and Central Burgenland. Mekinić's language is based on those dialects even if more than four hundred years ago. However, there must have been other sources. One of them is the Čakavian *Postilla* 1568, one hundred copies of which Štefan Konzul brought to Eisenstadt, another source was the Kajkavian dialect of Croatian. Furthermore, there are lexical correspondences with Eastern Slovenian. This can mean that around the year 1600 linguistic differences between the Croatian and the Slovenian languages were transitional. When the Catholic Church regained its power, the Protestant hymns were forbidden, and consequently entirely forgotten. *Duševne pesne* represent the oldest books of the Burgenland Croats, but they are not the beginning of their literature, which started only in the 18<sup>th</sup> Century.

---